

CLWB CINIO DIFIAU

A D R O D D I A D

1937

R E P O R T

THURSDAY DINNER CLUB

Cynnwys - Contents.

A message to the Hosts of the Club (Saunders Lewis)	- 2
Rhagair i'r Clwb Cinio Difiau (Saunders Lewis)	- 3
Thursday Dinner Club - The Scheme	- 4
Y Clwb Cinio Difiau - Y Cyllun	- 5
Report from Dowlais - John Williams.....	- 6
Adroddiad Dowlais - John Williams.....	- 7
Report from Dyfnant.....	- 10
Adroddiad Dyfnant.....	- 11
Report from Rhosgadfan.....	- 14
Adroddiad Rhosgadfan.....	- 15
Balance Sheet.....	- 16
Mantolen.....	- 17
Rhestr Tanysgrifiadau: List of Subscriptions.....	- 18

Swyddfa'r Blaid, Caernarfon.

RHAGAIR

/9

-CYNLLUN

SL

RHAGAIR I'R CLWB CINIO DIFIAU

(Gan Saunders Lewis).

Cynllun y Clwb Cinio yw bod dyn sydd mewn gwaith ac yn derbyn cyflog digonol a sefydlog, yn arbennig y dyn nad yw'n gweithio a'i ddwylo, yn trosglwyddo cinio unwaith yr wythnos, sef ar ddydd Iau neu ddydd Gwener, i ddyn sydd allan o waith ac yn dibynnu ar gardod y llywodraeth. Gellir gwneud hyn drwy ymatal oddi wrth ginio poeth unwaith mewn wythnos a throsglwyddo'r gost a arbedir felly, sef chwechiniog, i gronfa'r Clwb Cinio Difiau. Am y chwechiniog hynny fe roddir cinio poeth o ddau gwrs bwyd neu dri i gyfaill a fo'n ddi-waith, a hwnnw yw eich gwestai personol chwi yn y Clwb.

Bu'r Clwb yn gweithio mewn un canolfan ddwy flynedd bellach, sef yn Noulais. Bu dros flyyddyn mewn dau ganolfan arall, sef y Dunfant gerllaw Abertawe a Rhosgadfan yn Arfon. Y mae'r Clwb yn y lleoedd hyn yn sefydliad gymdeithasol sy'n gadael ei ôl ar yr ardal oll ac yn lledaenu o'i gumpas yr ysbryd brawdol a chariadlon a symblyodd y gwestywyr yn gyntaf ac a glyma'r gwesteion hefyd wrth ei gilydd mewn diolch a llawenydd.

A gaf i apelio'n arbennig at athrawon ysgolion ac at athrawon colegau yng Nghymru i ymuno yn y Clwb htn? Ac yn wir at bawb sy'n ddiogel ei fydd ac yn esmyth arno? Y mae un o bob pedwar o weithwyr llaw yng Nghymru yn ddi-waith; a mnewch chwithau ddangos eich bod yn cyfranogi yn helbulon eu bywyd drwy fynd yn westywyr i un ohonynt unwaith yr wythnos?

Y CLWB CINIO DIFIAU - Y CYNLLUN

O'm blaen, fel yr ysgrifennaf hwn, y mae cyfrifon nifer o deuluoeda sy'n dibynnu ar dâl y diwaith yn un rhan o dde Cymru.

Dangosant fel y rhaid i deulu, gŵr a gwraig a thri neu bedwar o blant sy'n derbyn 34/- neu 36/-, wneud i'r swm yna glirio'r rhenti uchel, a thalu am olau a thân, am fwyd a dillad.

Gan un teulu o bum, chwecheiniog a werid ar lysiau; swllt gan un arall; deunaw gan y trywydd. Deundaw neu hanner coron, ar gyfartaledd, a delid am gigau.

Point o laeth yr wythnos.

Tatws a bara ac ymenyn yw'r prif fwyd; a jam hefyd. Eithriad oedd y fam a brynnai werth 5/6 o laeth- llefrith-bob wythnos i'r thri plentyn bach; yn gyffredin, point o laeth ffres yr wythnos a gymerid, ac yna dibynnu ar 'condensed milk' a llaeth powdwr (sydd fel sialc) i'w roi yn y té. Fe'n unig a yfir gan bawb ymron, - gwerir 1/3 neu 1/4 arno. A chan gofio bod y mamau hyn yn edrych ar bob dimai, fe ddeallir beth a olyga'r dreth o ddwy geiniog y pwys a osododd Mr. Neville Chamberlain i'r teuluoedd hyn.

Diwrnod enbyd, sef Difiau.

Yn y cartrefi, y mae un diwrnod i'r enbyd pob wythnos. Dydd Iau ydyw hwnnw. Yn yr ardalcedd diwydiannol dirwasgedig hyn, lle nad oes arfer na thraddodiad i wneud dim ond prynu'r holl fwyd, gwelir y fam heb yr un ddimai'n aros erbyn dydd Iau. Y dywediad cyffredin yw- "wrth gwrs, ni byddwn yn bwyta ar ddydd Iau."

Aberthu i'r pryd yr wythnos.

Ni symmawn ofyn i'r un ohonoch ychwanegu un arall at eich tanysgrifiadau arferol. Eithro y mae'n sicr bod ugeiniau ohonom sy'n bwyta tri neu bedwar pryd y dydd yn gyson trwy'r flwyddyn. Ni wnae ddim drwg-yr wir byddai'n lles-immi ymatal ag un pryd yr wythnos.

Cychwynnwn Glwb ymhleth ein darlilenwyr, -Clwb Cinio Difiau i'r Diwaith, gyda'r ddeau amod:-

- 1.- Bod i bob aelod wneud heb un prif bryd unwaith yr wythnos- dydd Iau nesu ddydd Gwener o ddeuwis- ac anfon ei gost sef dim ond chwe-cheiniog, er mwyn sicrhau cinio ar ddydd Iau i aelod o deulu di-waith.
- 2.- Bod i bob aelod addo parhau ei aelodaeth cyhyd ag y gall ac am chwe mis o leiaf.

- "Sir Ddraig Goch" Gorffenaf 1936.

ADRODDIAD DOWLAIS.

(gan John Williams.)

Y mae'n bur hysbys sut y sefydlwyd y Ciniawau Difiau yn Nowlais, eithr y mae'r hanes yn werth ei ailadrodd. Yn haf 1936 gofynnwyd i mi sicrhau nifer o gyllidebau neu fantolenni costau wythnosol teuluoedd yn byw ar y dôl. Euthum at dri theulu a fuasai'n byw ar y dôl am nifer o flynyddoedd, ac er fy mod yn gwybod trwy brofiad beth a olygai hynny, syfrdanwyd fi gan hirymarheusder a dewrder y teuluoedd yr ymwelais â hwy, a chan y modd y llwyddent i fyw ar y lwfans brin a ganiateid iddynt y pryd hynny. Dywedodd pob un o'r gwragedd wrthyf, fel y dystais innau ar y pryd, mai dydd Iau oedd y diwrnod gwaethaf o'r wythnos, oherwydd erbyn hynny yr oedd yr holl arian wedi mynd ac yr oedd yn rhaid iddynt fyw fel y gallont. Dychwelais i Dŷ Gwernllwyn a theipiai y mantolenni i'r gŵr bonheddig a ofynasai amdanyst a digwyddod i Mr. Saunders Lewis fod yn bresennol ar y pryd. Gofynnodd i mi am gopi. Syfrdanwyd a brawychwyd yntau gan arwyddocad y mantolenni hyn, eithr fe allaswn fynd at deuluoedd eraill yr oedd hi'n waeth arnynt hwy hyd yn oed na'r rhain.

Gwnaeth yr ymadrodd "Ni byddwn yn bwyta ar ddydd Iau" argraff ddofn ar bawb a welodd y mantolenni. Ychydig yn ddiweddarach gofynnodd Mr. Saunders Lewis i ni yn Nhŷ Gwernllwyn a allem sicrhau lle a'r gwasanaeth i drefnu cinio bob dydd Iau i nifer o'r diwaith. Ymgymeroedd yntau, gyda'i gyfeillion, â chodi cronfa i'r pwrrpas hwmnw. Aethom ynghyd a ffurffio pwylgor, hwmnw'n rheoli'r ciniawau o'r cychwyn, gydag eithrio'r coginydd cyntaf, Mrs. Hodges, sydd wedi gadael yr ardal oherwydd afiechyd.

Enwau'r pwylgor a'r staff yw; Cadeirydd, Miss Horsfall; pwylgor ariannol, Mr. Richard Lewis, Mr. D.W. Davies, Mr. J. Williams; staff, Mr. A. Davies, Mrs. A. Davies. Mrs. Prosser;

Beth yw effeithiau cymdeithasol y ciniawau hyn? Ar y cychwyn, er bod y nifer cyflawn, sef 30, yn bresennol bob tro, fe ymddangosai peth amharodwyd ymhlið y dynion i fanteisio arnynt. Un achos oedd i hyn, sef annibyniaeth gadarn pobl Cymru. Trwy chwys eu hwyneb yr enillasent fara. Ni allent ôdeall yr hunllef o anghyflogaeth a ddis-gynasai arnynt. Pam na ellid rhoi gwaith iddynt? Hawdd oedd deall yr agwedd yna; ar y llaw arall ni ellid anwybyddu'r ffaith eu bod yn gweld llawer mwy o adegau bwyta cinio nag a fwytaent o giniawau a bod yn rhaid iddynt fwyta tra disgyliant y mil blynnyddoedd a addewid iddynt gan wleidyddwyr amryliw.

Y canlyniad yw bod gennym yn awr restr o rai'n aros eu tro. Gwerthfawrogir yr awydd hwn o Gristnogaeth ymarferol gan bawb ac ni chlywais air o feirniadaeth arno gan neb. Cymysga'r staff a'r ciniawyr â'i gilydd bob prynhawn Iau am hanner dydd mewn cymdeithas sydd yn hyfryd i'u gweld a'i phrofi, darperir ciniawau ardderchog, a chlywais yn aml y sylw ei bod yn drueni nad yw pob dydd yn ddydd Iau.

Ychydig iawn o gyfnewid a fu yn amgylchiadau cyffredinol yr ardal hon yn ddiweddar. Bu Dowlais a Merthyr - am Dowlais yn arbennig y sgrifennaf - yn ganolfannau diwydiannol mawr am tua dan can mlynedd. Gweithiai gwyr o Ceredigion, o Gaerfyrddin, o Ffesyfed ochr yn ochr a gwyr o Fforgannwg yma. Gallech wrando arnynt yn sôn am yr adeg y gadawadd eu teidiau a'r hen-deidiau y siroedd hynny a dyfod i Ddowlais i wneud ffortiwn yn union fel yr aeth llu i America mewn cyfnod diweddarach gyda'r un amcan. Hoffai'r gwyr hyn o'hyd eu galw ei hunain yn bobl Ceredigion etc., er eu geni yn Nowlais. Pe awgrymai rhywun y deuai diffyg gwaith i Ddowlais fe chwerddid am ei ben. Ond daeth y rhyfel, ac wedi hynny y flwyddyn 1921, a byth oddi ar hynny bu Dowlais a Merthyr ar y gorwaged. Y mae gwyr yn Nowlais sydd wedi bod yn segur ar y flwyddyn honno yn ceisio byw ar gaedodau amrywiol, pa lywodraeth bynnag y digwyddai iddi fod mewn awdurdod ar y pryd, symiau a benodid gan fympwy'r llywodraeth ac nid yn ôl syn-wyr cyffredin

ac anghenion tlodion newydd. Y mae bywyd pobl Cymru a fu'n trigo yn yr ardaloedd dirwasgedig o'r dyddiau hynny at heddiw wedi bod yn fywyd dychrynllyd, ac yn fw'y felly am mai dioddefaint cudd a geid yno. Ond yr oedd gobaith bob amser. Yr oedd rhyw beth yn sicer o ddyfod. Cyrhaeddodd y gobaith hwmnw ei uchafbwynt ar adeg ymweliad y brenin Edward VIII a ddywedodd "fod yn rhaid gwneud rhywbeth". Ond ystyriwn am foment faint sydd wedi ei wneud. Y mae ffatri deleffôn newydd ei chwplau yn Nowlais. Ni bu namyn tua chant o ddynion am ddeuddeng mis yn ei hadeiladu ac yn clirio safleoedd ar gyfer ffatrioedd eraill. Yn y ffatri hon, fe ddywedir wrthym, ni roddir gwaith ond i gant o bobl, a genethod a fydd y mwyafrif o'r rheini. Y mae gwyr Dowlais bellach wedi dyfod i gradu nad des gobaith o gwbl ac mai eu hunig ymwared a fydd ymweliad y Medelwr mawr.

Yn Nowlais y mae 84% o'r bobloedd yswiriadwy heb waith, ac wedi bod felly ers blynnyddoedd. Ni welwn unrhyw bolisi dewr a rydd derfyn ar y broblem; ac y mae byw ar obaith fel byw ar y gwynt, yn ffordd dda i ymleni wi ond yn ffordd sâl i ymbesgi.

Gwneir areithiau huawdl ynglych y lleihad yn nifer y diwaith dros y deyrnas i gyd. Yn yr ardal hon y mae wedi lleihau o ryw saith i wyth mil. Esbonni'r hynny gan adfywiad bychan yn y fasnach lo a chan yr ymfudied drwg-argoelus o Gymru i Loegr. Ers 1921 y mae poblogaeth Merthyr a'r ardal wedi lleihau tua 15 mil, yn bennaf cherwydd ymfudiad. Erys yr hynaf-gwyr a'r rhai ifainc iawn a rhyngddynt, meddir, y rhai na allant weithio. Y mae'r gair "enghyrlogadwy" yn ddigon i suro dyn gan y ceir gwyr a hyfforddwyt mewn gwahanol grefftau ond na allant, er hynny, gael gwaith. Y maent yn llawer rhwng hñn yn ddeugain oed, ond yng Nghymru y mae eu gwreiddiau ac yng Nghymru y dymunant aros.

Dyna, fally, drafod yn fyr y safle yn Nowlais a'r Clwb Dinio Difisau. Y mae'n sefydliad ysblennydd a gychwynwyd gan Mr. Saunders Lewis, ac y mae parch a chariad mawr tuag at Mr. Lewis yn ffynnu ymhilith y rhai a gaiodd les o'r ciniawau. Dichon y geill ef a'i gyfeillion greu mudiad a wna Cymru unwaith eto'n llewyrchus a dedwydd, gan ddyfod â chymorth i ardaloedd sydd heddiw'n ddiffaeth.

Diolchwn i Mr. A.O.H.Jarman am gyfieithu'r adroddiad hwn i Gymraeg a'r ddau adroddiad dilynnol i Saesneg.

Yr oeddwn yn aelod o Glwb Diwaith y Dyfnant ers tro, a phan godwyd Tŷ-Clwb newydd allan o hon adfeillion gwaith Killau gwelwyd cyfle i helpu'n ymarferol fy ardal fy hun, ardal a fu unwaith yn ardal ddiwydiannol lwyddianus iawn, ond erbyn hyn sydd a llawer iawn o'r hen goliars ac craill yn segur.

Dechreuwyd y trefniadau ar Fawrth 25fed 1937 ac ar Ebrill 8fed rhoddyd cinio canol dydd i 15 o ddiwrnodion. Dim ond 13 a ddaeth i gael Cinio y dydd Iau canlynol, a siomwyd ni yn fawr iawn; yn ffodus cyfeillion i mi oedd y 13 hyn, pob un wedi taclu ei hun yn ei ddillad parch ac welli molchi yn lân iawn. Ni fu siarad o'r braidd, ac yn wir ychydig iawn fu o fwyta. Yr oedd y fentref wedi cael yr enw o "Soup Kitchen", a dyna'r ffordd bu bron a'i orffen wrth ei eni.

Aethom i ystyried y cylluniau gyda'r cyfeillion, a phenderfynwyd -
(1) Cadw allan pob awgrym o "charity" o'r gwaith gan mai
cyfeillgarwch cymdogion ffodusach, ac nid "charity" yw asgwrn cefn y Clwb cinio.

(2) I baratei'r cinio yn yr hawl yn lle canol dydd, ac i gael
gwesteion i giniawi mor aml ag oedd modd; y Gwesteion i annerch,
darlithio, canu etc., yn ôl eu talent, ond o hyd i fwyta gyda ni.

(3) Cael rhai o'r dynion i weinyddu yn eu tro, - ac wrth weithio gyda ni daeth cyfeillgarwch hyfryd iawn a rhwydd.

Wedi ail-ddechrau yn y trynydd cinio, gwelwyd arwyddion pendant mai llwyddiant oedd i fod, ac oddiar hynny, bu'r ciniawau yn rhan ym mywyd y dynion ac yn beth i eisrych ymlaen ato yn fawr.

Cytunodd Miss Gulwen Huws, Caerfyrddin fod yn gogydd, a chynorthwyd hi gan Mrs. Lorwerth Jones, Mrs Christmas a Miss Muriel Davies. Ni allaf ganmol gornod ar y rhai hyn, a nid aeth tro heibio heb i Miss Huws neu Miss Davies, (y ddwy hyn fu'n coginio y mwyafri o weithiau) ddog i Dyfnant am oriau bob nos Iau.

Prynwyd Stof Dover ail law am f. .0 a ffurn iddi; y mae'n stof neilltuol o ddefnyddiol a heb rhoi hamer iwr o bryder i'r rhai sydd yn ei deall. Prynwyd piatiau a gwyrddau dŵr, a dodrefn cogimio, ynghyd a dau ollicloch mewn gwyrdd i'w rhoi ar y bordydd. Penderfynwyd gyda chynorthwy y Trysorydd wneud y Clwb Cinio yn Dyfnant mor hunangynnaliol ag oedd modd er mwyn i ardaloeedd eraill gael cyfle. Cafwyd nifer da o aelodau i gyfrannu chwecheiniog y pryd am yr amser cyfan. Hefyd cafwyd gan ddau fasnachwr, sy'n dymuno peidio eu henwi rhoi (1) y cyfan o'r tatws a'r llysiau, erfin etc. (2) Bara a theisianni.

Gwnaeth y dynion fôrwyd a chadeiriau newydd, a buont ar hyd yr amser yn awyddus iawn i weinyddu. Mae'r club yn cael ei sevrio bob bore dydd Iau er mwyn ei gael yn felus i'r cinio yn yr hawl. Ni thorwyd hyd y oed un pât yn ystod y flwyddyn, ac ni welwyd eisiau dim o gwbl - a chofio fod y lle'n agored drwy'r dydd a phob dydd. Daeth un cyfaill a blodau i'w rhoi ar y bordydd bob tro, ac ar y diwedd rhoddyd y bloiau i'r merched. Nid teg yw einwi un ar wahan i'r gweiddill; y maent i gyd yn wyr rhagorol o ffeini.

Y llwyddiant pennaf oedd cael y Gwesteion; - cawsom dadleuon, cynherdau, adroddiadau, anerchiadau, ar bynciau mewn celf, gwleidyddiaeth, hanes a gwyddoniaeth, ar enryw o bynciau o Tommy Farr i William Shakespeare, ac o donnau'r radio i fywyd ar donnau'r môr.

I amcanu helpu'r diwaith yn llwyddianus - rhaid mynd atynt yn ysbryd y Clwb Cinio, - ysbryd y gymdog, a dyna'r ysbryd a geisiwyd er y dechrau. Erbyn hyn yr ydym yn gylch mawr o gyfeillion yn byw ar yr un lefel dynol â'r dynion diwaith. "Charity" yw'r gair na ellir ei ddioddef, a gwell gyda gweithwyr De Cymru fynd heb fwyd na

derbyn cardod. I ddechrau yr oeddym yn teimlo fel pe baem yn "suspects" yn ceisio "gwneud" arnynt, am mai camsyniad mawr "Social-service" yw fod y rhai sydd yn ei weinyddu yn "cadw draw", buom ni yn ddiogon ffodus i gael nad oedd un gwahaniaeth o gwbl rhwng ein cymdogion anffodus a ni.

Cafodd pob ymwelydd hwyl fawr gyda ni, a chyfaddefodd nifer i'r ysbyrdoliaeth newydd a gawsant wrth weithio gyda ni. Mr. Saunders Lewis oedd y Gwestai mwyaf poblogaidd o ddigon, wedi iddo ddod adre i Abertawe o'r 'Wormwood' Scrubs. Tra yr oedd ef yno pasiwyd sawl penderfyniad yn gofyn am ei ryddhau, a rhodiwyd croeso anferth iddo pan ddaeth i'r Clwb am y tro cyntaf. Y mae'n dyled yn drwm hefyd i Safuhin Sarbabi, - tywysog o'r Affrig, a Mr. T. Garfield Davies am ddod mor aml i gyfrannu i'r hwyl a'r ochr ysgafn.

Ar wahan i'r cinian, aethom am dro i Llangennith ar lan y môr, a rhoddasom ddau bryd yr un i 25, a pharti Nadolig gyda 50 o blant yn eistedd yn ein lle ni, ac anrhed i bob un.

Buom yn ffodus iawn yn Dyfnant i daro ar y Clwb gorau yn y De, - bu'r gwerthfawrogiad neilltuol yn galondid i ni yn ein gwaith. Y mae'r clwb yn para ar ei orau ar ôl blwyddyn o waith, diolch i'r ffaith ein bod wedi cael nad oes un gahaniaeth hanfodol rhyngom â'r dynion. Yr ydym yn awr yn gylch o gyfeillion ac yn ceisio gwneud rhagor i helpu'n gilydd ato.

Dyma'r ffigurau - Rhoddwyd 1188 o brydiau yn y flwyddyn i 45 o ddyñion yn eu tro, a bu 42 o ymwalwyr gyda ni wrth bwrdd. Gofynwyd am fendith Duw cyn bob pryd, a fe'i cafwyd yn helaeth iawn.

ADYDDIAD Y COGYDD.

Rhoddwyd 1188 o brydiau codiar ffurfio'r Clwb, Pasg 1937. Hefyd cawsom wibdaith i Fro Gŵyn ar Fedi 4, gyda dau bryd o fwyd a 24 o aelodau y Clwb yr Iresennol. Y Nadolig ar gynwig yr aelodau rhoddwya heibio'r cinio am un wythnos er mwyn rhoi parti i'r plant. Daeth hanner cant o blant i'r parti.

Y mae pob pryd o fwyd yn cymwys tri chwrs, cawl neu fara a chaws; cig, tatws, llysiau, a pwdin. Wele'r fath o fwyd a roddir :-

Cigoedd.

- Cig eidion rhoest.
- " " hallt wedi ei ferwi gyda thymplennau siwed.
- " " brown stew.
- " ,dafad rhoest neu ferwedig.
- " moch rhoest rôde saws afalau
- " moch hallt gydag wyeu (a gafwyd yn rhad)

Sausages.

Ffagodau.

Pysgod, hâde wedi ei bobî a saws persti.

Llysiau.

- Tatws, bresyf, cenyn, moron, panas, erfyn.
- Bwydlys gwydd ffres yn yr haf.

Pwdin.

- Pwdin reis a firwythau yn eu tymor.
- Pwdin reis a chwrens.
- Treiffl - teisen plasen, pineapple neu fananas a chwstard.
- Jelly a chwstard.
- Pwdin bara monyn.
- Ffirwythau a chwstard.

Cawl.

- Esgyrn a phob math o llysiau.

G.A.H.

Rhos

ADRODDIAD CLWB CINIO RHOSGADFAN

(Gan R.C. Roberts).

Yn ystod mis Mehefin 1937, cyfarfyddodd y Parchedig Ben Owen (yn gweithredu dros y Clwb Cinio) â nifer o diwaith Rhosgadfan i'r amcan o drafod y sefyllfa economaidd yn yr ardal, â'r pricdoldeb o sefydlu Clwb Cinio Difiau y Diwaith. Wedi trafod y sefyllfa, penderfynwyd "Ein bod yn sefydlu Clwb Cinio, i'w gynnal bob yn ail nos Fawrth, fod pawb oedd yn derbyn budd y diwaith yn Rhosgadfan a hawl i ginio." (Y mae amryw o Rhosgadfan a Cesarea yn arwyddo yn y Swyddfa Lafur yn Rhosgadfan. Penderfynwyd rhoi'r ciniawau ar nos Fawrth gan na byddai'n hwylus ar ddydd Iau; a'u rhoi bob pythefnos er mwyn i'r holl ddiwaith fedru cyd-eistedd yn hytrach na'u hanner bob wythnos.)

Nos Iau, Gorffennaf laf. cafwyd y cinio neu swper a chyfarfod i sefydlu'r Clwb Cinio. Ar ôl cinio ardderchog pryd yr eisteddodd 87 wrth y byrddau, cafwyd cyfarfod; yn y gadair - Kate Roberts; Arweinydd - Mr.R.Ogwen Williams, prif-athro Ysgol Rhosgadfan; cafwyd unerchiadau gan y cadeirydd, Mrs.J.E.Daniel, Y Parchedig Ben Owen, Cynghorydd O.Gwyrfa Owen a Mr.Johnnie Morgan. Yn bresennol hefyd yr oedd Mrs.Lewis Valentine, Mrs.Saunders Lewis, yr Athro J.E.Daniel a Mr.J.E.Jones, Trefnydd y Blaid. Gwasanaethwyd mewn canu ac adrodd gan amryw o'r ardal.

Rhoddir y cinio yn y Neuadd Bentref a adeiladwyd trwy lafur gwirfoddol y diwaith rai blynnyddoedd yn ôl, bob yn ail nos Fawrth. Y dynion sydd ar hyn o bryd allan o waith sy'n plicio tatws, yn gofalu am brynu'r bwyd etc. ac yn gwasanaesthu wrth y byrddau. Gwneir y bwyd gan ddwy wraig y mas eu gwyr allan o waith, sef Mrs. M.Williams, Glyncarrog a Mr.Lewis, Tan Rhiw. Maent y weithgar iawn ac yn gwneud cinio da. Maent yn amrywio mewn nifer cherwydd fod rhai yn cael gwaith achlysurol gydag adeiladwyr ac ar y ffyrdd.

Ar ôl swper byddy dynion yn trafod cwestiynau sydd a wnelont â hwy fel diwaith. Y mas gamdynt iñdeb a threfnydd sef Mr.Johnnie Morgan sydd yn cyrryd diddordeb mawr yn y symudiad hwn.

Ar ôl trafod gwahanol faterion ceir cyngerdd digrif a difyfyr. Bydd pawb bron yn cymryd rhan mewn canu ac adrodd ac areithio, a cheir cystadleuon, a gwneir rhigymau i'w canu yn y cyfarfodydd, megis -

Peidiwch gofyn imi ganu
Anodd canu ar y dôl,
A'r cymysg yn yngasglu
A thyldodi'n 'nal yn ôl,
Os rhaio canu, gadewch imi
Ganu cân o waith fy hun,
I'r hen hogia o'r un Fentre
sy'n swpera yn gytûn.

Pwy aŵyr na walir eto
Ddiwidiamau'r ardal hon
O'u segurioed yn ymaddeffro,
Gyda bywyd newydd spon?
Os y gwelir bro y Ffriðdoedd,
Eto ar ei newydd wedd
A 'nghyfeillion yn y cymoedd
Heb y dôl i darfu'r hodd.

Gwyn ein byd pan dôl y diwrnod
Y daw trefn o'r tryfflit maith,
Wedi dioddef cur a ffonod,
Clywir eto gorn y gwaith;
Ymhysgyd mawr byrd agyng
Pan fo'r wybr oll yn glir,
A thangnefedd yn teyrnasu
Ym mhob cilfach yn y tir.

Nos Fawrth cyn y Nadolig, cafwyd cinio arbennig gyda phorc a chig eiddion a phwdin Nadolig; yn y cyfarfyddiad hwn pasiwyd i anfon ein dymuniadau da i Mr. Saunders Lewis gan ddymuno iddo. Nadolig Llawen a Blwyddyn Dda, cyfeirwyd ato gan yr arweinydd fel un o'r rhai hynny, fel ninnau, oedd allan o waith; pasiwyd hefyd i anfon i'r ddau Glwb Cinio yn y De ein dymuniadau da. Yr oedd Mr. J. E. Jones B.A., Trefnydd y Blaid yn bresennol yn y cyfarfyddiad hwn.

Yr un yw pwylgor y cinio a phwylgor Undeb y Diwaith. Cadeirydd y pwylgor yw Mr. Robert Isaac Jones, Trysorydd a Threfnydd y Cinio Mr. Thomas Williams, Ysgrifennydd yr Undeb, Mr Griffith Heard gyda thri-ar-ddeg o bwyllgor. Y mae nifer y diwaith yn yr ardal heddiw oddeutu 65 y cant; bu'n unadeg yn 90 y cant.

- Cyfrifir y diffyg gwaith hwn yn yr ardaloedd hyn i dri rheswm
 1. I ddifffyg llywodraethiad (mis-management) goruchwylwyr y chwareli yn y gorffennol.
 2. Awch perchenogion y chwareli yn y gorffennol am elw, yn myned ar ôl y garreg heb ddatblygu'r chwareli; erbyn heddiw y mae'r gweithfeydd hynny yn anweithiaidwy.
 3. Pan roddwyd arian yn y gorffennol at ddatblygu'r chwareli hyn, ni ofalodd swyddogion y Goron fod yr arian yn cael eu gwario i'r pwrrpas y rhoddwyd hwy. Y mae chwareli'r cylch ar dir y Goron a rhoddwyd symiau mawr o arian o dro i dro at eu datblygu.

Tywyll iawn yw y rhagolygon yn yr ardal at y dyfodol; nid oes ond rhan fechan o un chwarel yn gweithio. Gwneir ymdrech arbennig gan un cwmni i ddod o hyd i'r lechfaen a chael chwarel newydd; y maent yn ceisio mewn tri chyfeiriad, ac y mae dyfodol y cylch yn dibynnu yn hollol ar eu llwyddiant hwy.

Y mae'r Cinio o werth mawr i'r ardal; y mae'r dynion yn dyfod at ei gilydd ac yn cael trafod materion yn ymneud â hwy fel diwaith; y maent yn cael awr neu ddwy o fwyniant difyr, ac yn fwy na'r cwbl yn cael cinio maethlon yr hyn y mae'n amhosibl i'r mwyafrif ei gael dan yr omgylchiadau y maent ynddo heddiw; a dymunaf ar ran y diwaith ddiolch i bawb sydd wedi cyfrannu er gwneud y Cinio yn bosibl.

MANTOLEN.

(Hyd Rhagfyr 1937)

Taliadau

Derbyniedau.

DOWLAIS	L	S	D	
Bwyd (69 cinio).....	65.	2.	11	Trwy danysgrifiadau
Llestri.....	5.	0.	11	ac apêl ar y radio...
			70. 3.10	236. 14. 7
RHOSGADFAN				
Bwyd (14 conio i GO)...	34.	2.	7	
Llestri.....	2.	1.	9	
			36. 4. 4	
DYNFANT				
Bwyd (1188 o brydiau) ..	21.	5.	55	
Llestri etc.....	4.	0.	95	
			25.14. 3	
Llyfrau Siecau.....			6. 0	
Costau Ysgrifennydd.....			1. . 7	
Mewn llaw	24.	19.	0	
Yn y banc	98.	2.	7	105. 1. 7
				236. 14. 7

RHESTR CYFRANTADAU.
LIST OF SUBSCRIPTIONS.

(- July 1, 1936 - December 31, 1937)

	£. s. d.		£. s. d.
Mr. John Ashton, Llundai.	2. 0	Mrs. A. Humphreys, Wrecsam.	13. 6
Mr. Anderson, Lynton.	5. 0	Miss Mgt. Jenkins, Abertawe	1. 2. 0
Miss E. Briffett, Caerdydd.	1. 7. 0	Miss L. Jackson, New York.	3. 10
Miss Brown, Ilford.	16. 0	Miss Alltwen Jones, Rhyl.	2. 6
Mrs. Boaley, Hestyn.	6. 0	Mr. & Mrs. Bertram Jones,	
Mrs. Burks, Hereford.	2. 0	Abertawe.	2. 0. 0
Mr. R. Bruns, Llundai.	10. 0	Mr. & Mrs. R. E. Jones, Tynygröes.	6. 0
Mrs. Christmas, Abertawe.	1. 3	Mr. Griff. J. Jones, Caerdydd.	5. 6
Miss Tegwen Olea, Llanelli.	1.11. 0	Mr. Hugo Jones, Llandudno.	10. 0
Miss Cullingworth, Aberdâr.	2. 6	Mr. Fred Jones, Abertawe.	1. 6. 0
Mrs. Duck, Abertawe	2. 0	Mr. L. Gwenallt Jones, Aberyst	1. 0. 0
Miss Muriel Davies, Brecon.	2.11. 6	Y Parchg. Llwchwr Jones,	
Mr. J. E. Davies, Pandy Tudur.	2. 0. 0	Abertawe.	1. 0
Mrs. Davies, Hereford.	1. 6. 0	Mr. Idris W. Jones, Llangefni.	6. 0
Miss B. C. Davies, Cwmlynfell	1.11. 6	Mr. I. John, Bredbury.	1. 0. 0
Mr. Elfyn Davies, Gorseinon.	10. 0	Dr. Iorwerth Jones, Abertawe	1. 5. 6
Mr. Isaac Davies, Caerdydd.	11. 9	Dr. Gwent Jones, Abertawe.	1. 6. 3
Mr. Aneurin Davies, Abertawe.	1. 5. 9	Mr. B. Duncan Jones, Abertawe	15. 0
Yr Athro J. E. Daniel, a Mrs. Daniel, Bangor.	1. 5. 0	Mr. W. Jones, Llanbedr.	10. 0
Miss Cassie Davies, Berri.	5. 0	Miss Jennie Jones, Nefyn.	2. 6
Mr. Garfield Davies, Abertawe	1. 0	Mr. Ll. Jones, Leamington.	2. 6
Mr. J. Alban Davies, Sudbury.	2. 5	Mrs. B. Jenkins, Crymych.	1. 0
Miss Myra Davies, Llundai.	14. 6	Miss A. Jones, Llansili.	3. 4
Misses G. & M. Davies, Llundai.	10. 0	Mr. & Mrs. Idwal Jones, Abertawel.	1. 0
Mr. John Davies, Caerfyrddin.	1. 0	Miss Elsie Jones, Llanelli.	3. 4
Mrs. G. E. Davies, Nefyn.	5. 0	Miss K. Jones, Llanelli.	3. 4
Mr. J. Ivor Davies, Nefyn.	2. 3	Mr. Bronwen Jones, Abertawe.	15. 0
Dr. J. Bassett Davies, Abertawe.	15. 0	Mr. G. W. Cuthrie Jones, Cambridge.	1. 0
Mr. Gwilym Davies, Llundai.	2. 6	Mr. Gwilym Jones, Llundai.	2. 0
Miss Isabel Edwards, Abertawe.	10. 0	Mr. Dafydd M. Jones, Croydon.	1. 6. 0
b Mr. T. Ch. Edwards, Ambleforth.	1. 4. 0	Mr. Timothy Lewis, Ystalyfera.	14. 9
t Mrs. L. Edwards, Pontesbury.	1. 8. 0	Mr. & Mrs. Saunders Lewis.	10. 0
A Mr. & Mrs. Evans, Caergybi.	1. 4. 0	Mr. Leahy, Barri	2.15. 3
p Mr. Gwynfor Evans, Barri	1. 6. 5	Mrs. Lewis, Caerdydd.	1. 0
Mr. Alwyn Evans, Barri.	9. 6	Mrs. J. Lloyd, Abertawe	1. 0
Prof. E. J. Evans, Abertawe.	10. 0	Y Parchg. O. M. Lloyd, Nefyn.	2. 6
Mrs. Lyuox Edwards, Uttoxeter.	1. 3. 0	Miss Cole Morgan, Abertawe.	2. 6. 0
Mr. Oliver Evans, Glynredd	17. 0	Mr. R. Morgan, Uorchester.	4. 0
Miss Q. Francis, Llundai.	5. 0	Mr. E. Idris Morris, Stockport.	10. 0
Miss Goodwin, Caerfyrddin	5. 0	Miss L. Mason, Stayning.	2.12. 0
Mrs. H. Gruffydd, Bethel.	1.17. 6	Miss R. Miller, Walsingham.	6. 0
Mrs. a Miss. Griffith, Fourcrosses	2. 6	Mr. J. Mc. Dough, Ambleforth.	5. 0
Mr. S. Griffith, Llundai.	2. 0	Mrs. K. Morton, Llanishen.	2. 0
Mrs. Hobley Griffith, Bontnewydd.	5. 0	Miss Sarah Owen, Penrhyn D.D.	4. 0
Y Parchg. W. H. Harries, Llanbedr.	1. 5. 0	Mr. R. E. Owen, Llandyfrdog.	1. 0
Y Parchg. S. M. Harries.		Miss Llidi Owen, Nefyn	2. 6
Egmonton, Newark	1.19. 6	Dr. Lloyd Owen, Criccieth.	1. 0. 0
Miss Gwladwen Huws, Caerfryddin	2. 9	Y Parchg. J. Pierce, Marian	
Miss M. J. Hughes, Penarth.	2. 5. 0	Glas	6.
Mr. D. S. Hughes, Lerpwl.	4. 0	Mrs. J. Pitrcce, Marian Glas.	6.
Mr. Ower Huws, Llanfair P.G.	4. 0	Mr. & Mrs. Al'm Pugh, Llundai.	4. 4.
Miss Hughes, Barri.	5. 0	Mr. Aylmer Phillips, Llundai.	1.12.
Mrs. Hamilton, Oxford	1. 0. 0	Miss Gwyneth Prosser etc.	16.
Mrs. W. P. Hughes, Llundai.	1. 0. 6	Mr. & Mrs. Parry, Fourcrosses	1.
Mr. O. H. Hughes, Llundai.	1. 8. 6	Mr. & Mai Roberts, Deiniolen.	2. 0
Miss Hughes, Llundai.	4. 0	M. Wynllun anrhegion -	
Mr. Victor Jones, Caerdydd.	1. 7. 0	Miss Mai Roberts. £2.15.0)	
"J", Llanrwst.	12. 0		
Mr. J. D. Jones, Abertawe.	2. 9		
Miss E. Pierce Jones, Caerdydd	15. 6		
Mr. Dafydd Jenkins, Caerfyrddin	1. 2. 5		

	£. s. d
Mr. John Roberts, Marian Glas.	16.0
Mr. F. Ryden, Llundai	2.3
Mr. R. F. Rowlands, Llundai	10.0
Mrs. R. H. Roberts, Bl. Ffestiniog.	5.0
Mr. R. G. Richards, Aberdâr.	13.0
Mr. H. P. Richards, Dover.	5.0
Prof. a Mrs. Richardson, Abertawe	12.0
Mr. H. D. Roberts, Talyssarn.	2. 6
Mr Elwyn Roberts, Llandudno	6. 8
Mrs. M. Rees, Pembroke Dock.	6. 0
Mr. T. E. Rees, Abertawe	9. 0
Mr. J. H. Roberts, Llundai	18. 0
Miss Nesta Roberts, Llanwnda.	2. 0
Mr. O. M. Roberts, Llanwnda.	2. 0
Mr. E. Parry Richards, Llundai	4. 0
Miss Olwen Roberts, Llanrug.	2. 6
Miss Leah Roberts, Bl. Festiniog.	10. 0
Mr. Mathew Roberts, Criccieth.	5. 0
Miss Dorothy Shaw, Potters Bar.	18. 6
Mr. Wynne Samuel, Istalyfers.	5. 0
Y Parchg. P. J. Shannon, Flint.	10. 0
Mrs. K. Spencer, Liverpool.	4. 3
Mrs. Sandbrook, Crymmych.	1. 0
Mr. J. Symonds.	1.0. 0
Mr. D. K. T. Barber, Abertawe	8. 5
Miss G. a'r Parchg. W. E. Thomas, Carrog.	9. 6
Miss E. E. Thomas, Castell Nedd	1.12.8
Misses A. a. E. Thomas, Llundai	2. 0.0
Miss Lorraine Thomas, Llundai	2.0
Miss E. Thomas, Abersoch	5.0
Y Parchg. & Mrs. Valentine Llandudno.	4. 6
Mr. W. St. John Williams, Llangefni	17.0
Miss E. St. Joan Williams, sto	17.0
Mr. W. Williams, Manchester	4. 6
Mr. a Mrs. Williams, Llangysten -in	2.12.0
Mr. a Mrs. D. J. Williams, Abergwaun.	2. 6.0
Mrs. G. J. Williams, Caerdydd.	2. 6.0
Mr. R. O. F. Wynne, Llanfair T.H	5. 0.0
Mrs. Wynne, Garthewin. sto.	4.11.0
Y Parchg. Cyril Williams, Llangollen.	6.0
Miss M. J. Williams, Pontardawe	10.8
Miss Norah Williams, Prestatyn	1.0
Mr. R. Williams, Ruthyn	13.6
Mr. Eliseus Williams, Llangybi	3.3
Mr. a Mrs. Gordon Williams, Trefor	2.6
Mr. Stephen J. Williams, Abertawe	10.0
Miss Eluned Williams, Wrexham	2.6
Mr. Lewis Williams, Barri	5. 0.0
Mr. D. Williams, Abertawe	13.0
Mr. a Mrs. Morris Williams, Dinbych	1. 0.0
Eglwys Egerton, wark on trent	1.18.8
Eglwys Waterloo, Lerpwl	4. 0.0
Di-enw Marc Post, Abertawe.	5.0
do.	2.6
do.	2.6
do. Marc Post, Caernarfon.	5.0
do. Marc Post, Dover.	5.0
do. Marc Post, Caerdydd	2.6
X.Y.Z., Llandudno.	5.0
Cymdeithas Gwylrydd, Eglwys Carrog, Corwen	2. 5.0

	£. s. d
Trwy Apel Mr. R.C. Richards ar y Radio	97. 9. 8
(Radio Appeal)	

Cyfanswm: Total 236.14. 7

Good given by

Rhai a gyfrannodd nwyddau -

D.S. (Di-enw) - tatws a bresych
erfyn &c.

Mr. Ralph Peters, Abertawe -
Bara.

Mrs Glasnawnt Jones - Llefrith.

f. 1

Baebwyr

Dyffuant

Aberstanel.

8/2/37.

Famys! Ryfail!

Shwed lwyf ar y Swartt.

We have here in Dyffuant (Dunvant) an unemployed Social Centre, which has come heavily under the hand of a close friend and myself. We lead them and influence them and they rely greatly upon us. For a long time we have had them to support "y Twr Gwenn", pass resolutions, send telegrams, and listen to our side. Oliver is address them again on Thursday next. We are moving slowly - my friend, still (wisely) outside "y blaid", but all-in in spirit & soul! Soon we know we will have a Canfen.

This is Cowes (constituency) and we are very hard hit - but not technically a "depressed area", because of the desire of Swansea to avoid such. We have

"been very hard hit indeed, & relief
enters almost every other house. Well,
this is social work which I & my
friend do with interest - because they
of it are on our own, & we are still "beggars"
to them. You see they have "pride"
belches, which makes it more hard
to take charity. I give them ambulance
classes, the National Council of Music gives
nights, so the W.E.A. The Quakers have
financed us largely. Well, all this
as introduction - this is a place where
the Thursday Dinner Club could most
successfully be run. We have a
converted engine-house of our own. A very
pleasant atmosphere, village life, marked
Nationalist sympathy, plenty of help;
we propose to establish allotments, a
swimming pool & a different improvement
plan. I have spoken to a number
of people. Schoolmaster, preachers, doctors,
etc - & their wives, & I think we
could make enough money here
- by canvassing among those in
jobs - to make it pay without a penny

from without - after the initial
outlay. There is at present a
psychology of help. We could
easily manage 6 cates for 40
a time - £1 a week! and
eventually they would run it
almost entirely themselves. I know
farmers & gardeners who would
willingly give roots & greens in
Season, possibly also leaveseed,
cockles, bread, milk & butter.

It seems to me that the
place is quite ripe - & I feel sure
that we can work up the necessary
courage to start. But I want it to
be under You & your central club
- and emanating from such. When
Gwladmen & I shall be settled
down we could help them greatly
between us, especially in view of
Gwladmen's special training, there are
others - my brother & his wife, my
parents & a host of others. When
shall I speak with you? On
Saturday I shall be at the
School anyway.
Cofion Cymru,

I went

Clwb Llinio Ddewiau.

Rhagair i Adroddiad 1938.

Yn y gwyddihenriad yn gyntaf, y mae'r adroddiad hwn yn barod ers tro byd, ond yn arhos am y rhagair hwn. Brysuddeb sydd a clawer o orchwylion a sylwedd am y gohiriad.

Iwelir yn yr adroddiad hwn hanes am bedwar canolfan y Clwb Llinio, sef Dowlais, Rhosgadfan, y Dyrfaid ger Abertawe a Treorci yng Nghymru Rhondda. I'r ddeai sy wedi cyflawni ers tai o blynedd i gronfae'r clwb, gwestywyd y clwb, y buriedir yr adroddiad olynnyddol yn bennaf. Trwy'r adroddiad y'n awg y gallir ddyngos iddynt adroddiad yn unig y gallir ddyngos iddynt mor wrtafu'r gwrt gwaith a wrant a chymaint y gwertrau rofir eu cydymdeiniad ymarferol a'u gwesty aeth, hael. Y tystion gorau i hynny yw aelodau

a goruchwylwyr, a chybian eu hunain.
En Ely Mynrau a'u hadroddiadau hwyd am
ginauau'r flwyddyn ac am y bywyd
cyndeithasol a dyfodol o gwmpas y cinio
yw pethau physicaf yr adroddiad hwn.

Yn y gallai, a caniateir i minnau ychwanegu
gair o ddiolch ~~pentos~~ dos bant o aelodau'r
Clwb, yn westy wyr a gwesteion, i'r rheiny
yn y pedwar canolfan sy'n cynosnewyd
di-waith yn y trefnadau ac yn gofalu
a choginio a gweini a phrynu
a darpar a goruchwyliau. Yn mae nifer
o wŷr a gwragedd yn rhoi'n hael o'u
hamser a'u handden prin i'r wasanaeth
hwn. Ac yn eu hunan-aberth hwyd a'u
sirioldeb a'u parodwyd i wasanaethu
ar en cyfeillion, a gwesteion di-waith, a
dehonglir ac a mynegir ysbryd y clwb
Cinio Difiau.

Ni ddaeth cyffnod defnyddioldeb a
 chymwynnas y Club i ben etc. Barieder
 parhau plwyddyn arall os ceir digon
 o gefnogaeth a gwesty uys. Gau bynnig
~~afel~~ apeliaf yn hyderus iawn at bawb
 a safodd ran yn nespariad y
 clawenyd a fu yn y Club yn y
 tair blynedd diwethaf i ddnewyddu
 en cyfraniadau fel y gallon
 barhausr gwaith o leiaf drwy aelaf
 1939-⁴⁰~~39~~ yn ddibyder.

Saunders Lewis

Anfonwn i chwi adroddiad hyn ar hanner cyntaf 1938; rhoir manylion llawn yn yr adroddiad blynnyddol.

Llawenydd gennym ddweud bod y pedwerydd canolfan wedi ei agor yn y Rhondda, yn Nhreorci; rhoir yr hanes isod yng ngeiriau Mr. George Davies.

-o-o-o-o-o-o-

Sefydlwyd y Clwb Cinio Difiau yn Nhreorci ar nos Iau Mehefin 30ain, 1938.

Y mae Treorci yn y Rhondda, y cwm sy'n hysbys'i bawb fel un o'r rhanbarthau gwaethaf yn y deyrnas am ddioddef erchyll yn herwydd diffyg gwaith. Dechreuodd y malltad hyn ddisgyn ar y cwm mor bell yn ôl â 1921 ac ers hynny gwaethyg y mae o hyd ac o hyd. Ar y naill law ceir cannoedd o'n bechgyn a gwyr ieuainc yn gorfod troi eu cefnau ar eu cartrefi (ie, gorfod, oherwydd peirianwaith annynol y Bwrdd Anghywlogaeth a'r Brawf Moddion melltigedig) ac ar y llall dynion mawn oed a drigodd yn y cwm gydol eu dyddiau a'r cariad at eù haeswyddydd yn gymaint fel na allent ar eu calonau ymfudo i ddieithr leoedd.

Ac nid digon dywedyd wrth y diwaith yma mai prin ydyw eu gobaith am waith eithr rhaid rhoi halen yn eu tryw megis, sef gorfod bodloni

THURSDAY DINNER
CLUB.

HALF YEARLY
REPORT.
Jan. - June 1938

In this brief report for the half-year, the opening of a new centre at Treorchy is the important news. Full details of the work of the other three centres will be given in the Annual Report.

Mr. George Davies has sent us the following account of the new centre opened at Treorchy.

-o-o-o-o-o-o-

The Thursday Dinner Club opened a centre at Treorchy on Thursday, June 30th. Treorchy is in in the Rhondda valley - the valley that is eminent as one of the worst of the depressed areas in the whole kingdom, and with the highest percentage of unemployment.

The light began to fall upon this valley as long ago as 1921; since then conditions here have been worsening continually. On one hand, we see thousands of young men and boys compelled to leave their homes, (yes, compelled, because of the inhuman constitution of the U.A.B. and the Means Test). On the other hand

Byrðwn eu sylwadau oedd eu hyfrydwrch o gael y cyfla i gydymdcimlo'n ymarferol a'u gwahoddedigion.

Wedi'r cinio mid oedd pall wr Gŵylchiadau'r diwaith am haclioni gwir Gristionogol gwessteion ein Clwb Difiau. Fel y clywsom rhai ohonynt yn dywedyd - ni chawsant ou digoni crystal ers tro byd ac y byddai'r cinio yn gynorthwy iddynt wnebu'r drannoeth yn ysgafnach ou calon.

Da a fydd gan nelodau'r Clwb Difiau wybod nad ysgawnu ychydig ar faich eu hangenion yn unig y mae'r pryd buyd hyn eithr y mas'n fod i gadw "morale" y trueiniaid hyn pan welent nad dosbarth ysgymun ydynt yng ngolwg llawer o'u cydwladwyr sydd am deimlo'r cyfrifoldeb o gario peth o faich anffodusian ein cymdeithas.

Y TRI CANOLFAN ARALL.

Yn Nowlais, rhoddyd cinio wythn sol bob wythnos i ddeg ar hugain o aelodau o ddeuluodd diwaith.

Yn Rhosgadfan, eisteddodd tua 70 i bob cinio.

Yn Nynfaint, y nifer i'r cinio wythnosol oedd tua 30.

There are about 200 members in the particular Unemployed Club; as the Thursday Dinner Club has not at present sufficient funds, it is not possible to provide the 200 with a dinner each week; therefore, 60 to 80 are provided weekly.

All the arrangements are being carried out excellently by the unemployed men themselves; they have elected a canteen committee, they buy the food and cook it and serve it.

The centre was officially opened on behalf of the members of the Thursday Dinner Club (the contributors to the fund) by Mr. and Mrs. G.J. Williams, Gwaed y Garth, the Rev. Alban Davies, Ton-Pentre, Rhondda, and Mr. Edrynn Beynon, the Treorchy Post-master. In their short speeches, they stressed how happy they were to be able to give practical help to their guests.

The dinner over, the guests - the unemployed men - were unceasing in their thanks to the hosts - the subscribers to the Thursday Dinner Fund. Many of them said that they had not had a substantial meal for many years until that day, and that they were able to face the following days with a lighter heart.

The hosts of the Club - the subscribers - will be glad to know that they lighten the burden of the unemployed not only physically but only by preserving the morale of these of our countrymen who now realise that they are not outcasts in the eyes of those of their compatriots who take upon themselves the responsibility of carrying a little of their burden.

Dowlais

Post

Oct 30th 1936

Annwyl Mr Jones,

Mrs Hodges asks me to send you the enclosed menus and costs:

	Cost	Menu
Thursday Oct 29th		Soup, bread, vegetables.
Soup	1 0	Fish, carrots, beans, rice and
Vegetables	3 6	Soup, stewed steak, potatoes, cabbage,
Meat	6 0	jam tart.
Sweet	2 0	
Bread	1 5	
	<hr/> <u>13 11</u>	
Oct 22nd		Sup, Jause or Fricassee, rice carrots, beans, etc
Soup	1 0	bread, beans, etc
Vegetables	3 6	bread, beans, potato, bacon.
Meat	6 0	Soup, braised beef, butter beans,
Sweet	2 0	potatoes, rice pudding, stewed prunes.
Bread	1 5	I have just arrived, but I had not time to buy bread, I
	<hr/> <u>13 11</u>	not wish to pay extra.

JW Morris

Cyfraniadau i'r Clwb Cinio Difiau.

Rhagfyr	24,	1936:	Caredigion Eglwys Waterloo, Perypwl trwy law Mr. J. Jones, Bryngwyn, Elton Road, Blundellsands.	1. 8. 6.
"	24	"	Mr. K. Spencer, 17 Northgate Road, Perypwl. 13.....	2. 6.
"	28	"	Miss Tegwen M. Clee, Brynelli, Heol Alban, Llanelli.	5. 0.
"	30	"	Miss M. J. Hughes, 4 Countess Place, Penarth, Morgannwg.	15. 0.
Iorawr	2	1937.	Mrs. H. Griffith, Parc Wern, Bethel, C'fon.)	2. 0.
"	4.		Miss R. Miller, Church Street, Walsingham, Norfolk.	2. 0.
"	4.	"	Miss A. Jones, 5 Neville Street, Llanelli.	3. 4.
"	4.	"	Miss Elsie Jones, " " " "	3. 4.
"	4.	"	Miss M. Jones, " " " "	3. 4.
"	6	"	Mrs Hamolton, 116 Woodstock Road, Oxford.)	1. 0. 0.
"	7	"	Mr. Dafydd Jenkins, 1 Blue Street, Caerfyrddin.	8. 9.
"	7	o	Miss Muriel Davies, 110 Eaton Crescent, Abertawe.	2. 6.
"	"	o	Miss Gwladwen Huws, 4 Lime Grove Avenue, Caerfyrddin.	2. 6.
"	14		Miss Mai Roberts, Doddington, Nantwoch, Crewe	5. 0.
"	11		Miss Cassie Davies, Y Coleg Hyfforddi, Barri.)	5. 0.
"	14		Mr. O.H. Hughes, (trwy Ysgrifennydd Cangen Llundain).	4. 0.
"	14		Miss Hughes, Llundain, (trwy'r Ysgrifennydd)	4. 0.
"	14	o	Mr. Aneurin Davies, Watford, (trwy Ysg. Llund.)	4. 0.
"	14		Mr. Aylmer Phillips, Claragh, Hermitage Lane, Childs Hill, N.W. (Dyma Ysg. Cangen ll'n)	4. 0.

Bryn Teg
Rhatgadfan
28/9/39.

Annuyl gyfaill

Dylaswn fod wedi ateb eich llythyr yn gynt o berthynas ar blwb leinio, ond dyna syd y saif pethau.

(A) Nid oes dim eisiau ei dalu, gan ein bod yn glir a'r lyd.

(B) If mae y llywodraeth wedi cymered y mesur gorfodol i gymryd y Neuadd oddiarnon ar gyfer sado'r Noddedigion, felly grwyf wedi dod a holl eiddo y lelew yma i'n ty ni.

68 o blantau.

13 o wydrâu dal dwr { sydd yn eiddo personau y }
(gallant alyw am daetz)

6 o ddesglau i ddaearau y ciniau, ag ymbydig o farion eraill. Os y byddwch yn trofni lle arbenig ior sado fe gefwybod, ond nid oes raid i chwi uned y hymnol a y bydd yn golygu traffodaeth, ollegid byddant yn hollol ddiogel.

Llofion gores
J Morgan

Chwi yofiuoch mai benthyg y cyllith ar ffynol.
a phethau cyffelyb o'r Neuadd yr oeddym

TREORC

Notes of Treorcs
at 3rd annual in New Haven

Nas Jan

A. REATH

January 19th.

Drolet it am y sicc Telis y
belian dduwes y gwythnos hon ac fe ell i di
en cael pan ddeni di ymawdost sic.
 Mae'n dda gennys dy fod tio galw eupy
clwl it gael gweld pedrion doos dy'r hunan.
 Dyma gorfwr, Scadan iti.

Rwys wedi hystyri'n clwl dy fod tio dod yno
i weld a erdyn poset yr eawn ac mi
gaenor iti wreintur heyr, sef arolygyr
poset a bygwyd yno es newynt idant.
 Gael gwylod ein bod yr ofalur am bobell
a brysiau ac fel na ai dim yr wastkraff.
 Amgaeaf iti's desbyrni'an am y gwisgo'r ystaf
ac os deni di a'is rhain efo li, fe ell i di
sucio'r woset a dy bygad dy hun (ai
bydraf yno ac felly da gennys ferd i iti
wneuthur heyr iti gael bod y nodol
foddor as gochau'r desbyrni'an trwm a
gefaint gennys. Gwa, oheinyd fy mudi'n
wnged hant efor y niallaf gael
y belian am fis llofrif iti ell i gwylod
ywraint eddysit en rhwdf iti pan
ddeni di lawr yma. Llofrif amlaenysit
fel y bys it fynd yr ôl a hwynt.
 Gyda thi: Rwyf yr pwysgo ar y
matematig heyr oheinyd rhwng dan yno
i'n dwyddi ein bod yno "hein" at yw
oethor arcannol ac ei fod yn ymddydd
galed unig gasgliau amrau unig nodi
cwns eddysit ac felly mwydant.
 Ffurweddio gyda ni i gadw'n treulian
i lawr ymmanw ag eisiau bosibl (by

Cymdeithas yr union am 5 o'r gloth ar
bordlon ac fe ell i dael bren i m
hwylus olraedur (new fws) ; gwraged
yng.

Yn Llanelli Rd y mae'r lle, broffur
am "Unemployed Club" ac fe'i
dy gyfarwyddia diffaol yng.

Os deuri di gael dy gyfarfod yn
y stasion Trefnais â'r gwyl dwynt
yng ~~ysod~~ iti anfon gais ato ar ba
tren y deni ac fe daw ym hau it dy
gyfarfod yng.

Mr G. Hopkins
51 Cardiff St.

Trefor:

Worlwgos 'dose emau iti anfon os newydd
cas new fws y deni neu os west Cymru
ansies pa anies y cyrhaedli di.

Bob hawl iti anes y gwis - (gelli di ddod
a chwenni yr daithi yng nac i'n
gwis twymwys ymddygor, fod yrda hawl tros
fe ddisgyblant iti siarad (broffur i llofft
Jones parades hawl) wedi'r gwis. Amgylchedd
it. Siarad am eu hachos hawl ac ymaelio
hoff gan ymddygor, sut mae hi'n ariannu
bodd iddi wrth estra wledeg). Yn "subtle"
râu, dyna, mod yngwyr i'n cael siarad
y blaid; ym propagaonda.

It yng Nghymru aled Rhifetawr hefyd
Cymru fod yng nac i'n fy eichyd yn
rhwyd - gwragedd yng "opri" - ac rhwyd i'n
rhwyd i'r cyfarfod i am yng nac i'r
erdiad "change" (Pifion gorau o'r
Sifos)

6 The Chase
Harrow. S.W.16.
26 Jan 37.

Dear Sir,

I have much pleasure in sending you 10/- for your Thursday Dinner Club & sincerely hope your appeal will meet with a ready response. I wish it could have been made to a larger audience on the National wavelength because there must be many people in London who, seldom if ever, listen to the local station appeals & I nearly

missed doing so.

If you have any literature explaining your aims &c I shall be glad to try & enlist the practical sympathy of others. If you haven't I make the suggestion that it might help the cause if you get some & broadcast it over the country - at any rate in the more prosperous parts!

Wishing you all the best in your godly work on behalf of these needy folk.

Yours sincerely,
P. Towner

Brunwec Limited

PHILCO RADIO WEST OF ENGLAND DISTRIBUTORS

STORES:
PHILCO HOUSE
21, CUMBERLAND ST.
BRISTOL

Head Office
28 CUMBERLAND ST · ST PAUL'S
BRISTOL, 2.

BRANCH:
CHURCH HOUSE
THE CLOSE
EXETER

R. C. Richards Esq
Coleg Gwerin Cynon
ABERDARE, Glam.

January 27th 10 37

Dear Mr Richards,

I happened to hear your wireless appeal on Sunday, and have pleasure in enclosing a small subscription for your Thursday Dinner Club.

On this side of the Severn we know very little of what conditions are like in South Wales. It does appear from what one reads, however, that while the country as a whole is getting very much more prosperous, there are certain black spots which want all the help they can get.

I am a member of the Bristol Rotary Club, and it has occurred to me that if I were able to collect some data on the subject, I might be able to interest some of the club members, and through them, Bristolians in general, in a proposition that Bristol, which is a prosperous city, should take special interest in helping some Welsh town which is particularly badly hit, and for which nothing is being done at the present time.

If such a venture proved successful, it would of course be capable of application through other Rotary Clubs to other Welsh towns.

It seems to me that your Thursday Dinner Club would be an excellent scheme through which to make a start.

This letter is entirely unofficial, as regards the Bristol Rotary Club. I am merely an ordinary member, and the above is simply an idea which occurred to me.

If it appeals to you, the first practical step would be for me to come over and secure some information on the spot, and also take some photographs.

DIRECTORS: CARLETON L. DYER. P. L. DAVEY E. C. DAVEY. R. G. PARRY. B. S. SCOTT.

I have not much spare time, but could manage a Saturday or Sunday for a preliminary talk.

Thanking you in anticipation of your reply

Yours truly

P.L. DAVEY

GLOWB GINIG RHOSGADFAU

Llys Llwyn

Lambeth

2.2.37

Dear Mr Richards

Thanks ever so much for your kind letter, and also the enclosed correspondence. It will be of benefit to our cause if we are able to every suggestion and ponder over them all. I believe that an appeal by yourself on the national wavelength would be most beneficial, as you would naturally have a much larger audience.

I think you will agree that an appeal in Welsh is also essential if we are to succeed in Wales. I shall be glad if you can give me your opinion on this point, so that I can appeal for permission, and make the necessary arrangements soon.

Please allow me to congratulate you on the splendid appeal. I had the honour of listening in at a Country house not far from Porthcawl, and it was really good, no wonder it was such a success.

I have only had £1..11..0 so far, ie in response to the appeal, therefore I am of the opinion that an appeal in Welsh is really essential. In regard the literature, there is none apart from what has appeared in the *Bdruy Coch* & *W. H. Davies* you have all which has appeared in both, if not, let me know and I shall have them sent you from the *Sweyddfa*. I shall ask them to send me copies everything they have on the *Clwb Cymru*.

Don't you think that a pamphlet in English & Welsh would be helpful, and perhaps essential in the near future.

I have been asked to correspond with you in regard starting a brine club at Rhosneigr or Caernarfon, where many are unemployed, or at Holyhead where unemployment is worse than any other part of North Wales. I shall eagerly await your reply, so that I can make inquiries at the above places.

Rufin Amwyth iawn

Ben Owen.